

Joseba Otondo, Baztango alkatea

“ALTERNATIBA SOZIALA PERTSONARENGAN GEHIAGO PENTSATUZ LANDU BEHAR DUGU”

Elizondo, 1977. Ikus-entzunezko komunikazioan lizentziaduna, Leioako EHUUn. Xorroxin irratiari eta Xaloei telebistan kazetari izana. *Gaur* eta *Nafarkarian* aritutakoa. Sortuko kidea da. Baztango alkatea EH Bildutik: “Borroka sozialak, intsumisioa, Itoizko urtegiaren aferak eta lurraldearen defentsa bizi izan ditut. Horiek balio sisteman zuten garrantzia, beren kutsu errebolutario antikapitalista eta alternatiboa ezagutu ditut, baita gatazka politiko bera ere. Errepresio historiko berezi baten testuinguruan hazia naiz. Herrigintzatik heldu naiz alkate kargura”, erran digu solas oparoaren abiaburuan.

Mikel Asurmendi

@masurmendi

ARGAZKIAK: IRANTZU PASTOR

Ekainean urte bat bete zenuen Baztango alkate karguan. Egin iezaguzu orain arteko agintaldiaren balorazioa.

Neuretzat aberasgarria izan da. Arlo politikoan, berriz, EH Bildu udalera heldu zen programa politiko batekin, herritarrek defenditzeko, beraiek nahi duten moduan. Herriko hautetsiak gara eta herriari zor gatzatzen, gure eguneroko ingurunearen zordun gara. Gure harremanak denekin lantzen ditugu, akordioak eta desadostasunak izan dira. Iragan urteko ekainean kargua hartu eta abuztuan alkate gaitzetsia izan nintzen, Aroztegia-ren [Lekaroz herriko proiektatutako konplexu urbanistikoa] gaia dela eta. Aurtengo aurrekontuak, lehenbizikoz Baztanen, ez ziren onartu izan lehen itzulian, bigarrean bai.

Geroa Baik Aroztegia proiektuan duen menpekotasunagatik, jarrera oldarkorra hartu du Baztango udalaren kontra, UPN eta Auzolan-ekin bat eginez, Baztango jarduera instituzionala trabatuz. Hala ere, estrategikoak diren gauzetan aitzinera egin ahal izan dugu, Baztan artikulatzen duten ideiak, bere aspirazio kolektiboak eta balioak, guk ordeztu

katzin dugun programa progresista eta euskaltzalearekin bat egiten dutelako.

Aroztegia proiektuan Geroa Bairekin ezin moldatuz ari zarete.

Bai. Hasteko, Geroa Baik bere aldeko jarrera argudiatzen du proiektua lehenagotik datorrelako. Hala izanik ere, Nafarroako Gobernuaren lurralde antolaketa, administrazio eta ingurugiro sailek Aroztegia gelditzeko aukera izan zuten. Hauteskunde aitzintxoan UPN-ko jarduerako gobernuak PSISa (Udalaz gaindiko plan sektorial eraginkorra) onartu zuen, foru interesekoa izendatuz. Iazko uztailan, Baztango Batzar Nagusiak Nafarroako Gobernuari gaia berrikusi eta erabakia birpentsatu zitzaion eskatu zion epaitegietara jo aitzin. Gobernuak aukera izan zuen galdera horren bitartez PSISa gelditzeko. Gobernuak egin zuen txostena eskasa da. Argi dago, PSISa eta proiektuarekin aurrera egiteko erabakia hartu zuen. 2008an jada enpresa sustatzailea saiatu zen PSISa bultzatzen. Orduko teknikariak Gobernuari erran zioten aski zela Baztango udal planaren egiturazko aldaketa

egitea eta modu horretan planari ekitea. Geroa Baik dio lehenagotik datorrela, hala da, baina bazuten gelditzea Gobernutik. Hori onartu behar dute.

Auzibidea berriz zertan dago gaur egun?

Batzar Nagusiak administrazioarekin auzi bat ireki du Nafarroako Auzitegian, hori ebazteko dago. Halaber, bestetik, Sustrai plataformak “Aroztegia eta gero zer?” taldearekin bertze auzi bat zabaltzen du, PSISaren eta Gobernuaren kontra. Artean, PSISa onartu dute eta enpresa sustatzaileak urtea akitu baino lehen lanean hasi nahi duela erran du. Maiatzean Elizondoko karriketan 1.500 lagun manifestatu ziren proiektuaren kontra. Ekainean herri galdeketa egin zen Baztango eredu sozio-ekonomikoari buruz, parte hartu zuten herritarrek nagusiki kontra bozkatu zuten. Lekaroz 2008an galdeketa egin zen, lekaroztarrak kontra paratu ziren, Lekarozko Herriko Batzarra ere bai. Bertako festak pasa berri dira eta giroa tenkatuta zegoen. Jendea ez dago etsitzeko prest.

Horiek horrela, aldaketaren gobernu delakoa, bakartasunean osatua, ez

“Aroztegia proiektuan duen menpekotasunagatik, Geroa Baik Baztango Udalaren kontrako jarrera oldarkorra hartu du”

baita koalizio gobernua, aitzindari izan beharrean, iraganarekin hautsi eta gatazkak gainditzeko demokrazian sakondu ordez, berean tematu da. Erregimen zaharraren modura ari da, herritarrei galdetu beharrean, PSISari atxiki zaio. Zergatik? Hori jakin nahi nuke.

Galdera berresten dizut. Zergatik?

Ezkutuko interesak daude nonbait, Geroa Baiko agintari batzuekin lotzen direnak. Ez naiz eroskeriaz ari, tratuez eta ezagutzaz baizik. Irizpidea dutenei buruz ari naiz, gauzak erabakitzen diren tokietan eragiten dutenaz, jarrera hartzerakoan erabakitzen dutenaz.

Nafarroan gobernu aldaketa eman zen. Nola eragin du horrek Baztanen?

Baztani buruz keinu sinboliko batzuez harago ez dut aldaketa aunitz sumatu. Noski, adibidez, Gobernura deitu eta euskaraz hartzen zaituzte, beste abegikortasuna dago hizkuntz terminotan. Gainerakoan, aldaketa gutti. Ulertzen ahal dut Geroa Baik gobernu egoera ekonomiko txarrean eskuratu zuela, ho-

rrek egokipen batzuk eskatzen dituela, hori islatzea gobernuaren jardunean, praktika erreal eta materialetan. Ulertzen dut ere oinordetza pozoitsua hartu zuela eta horrek baldintzatzea lehenbiziko bulkada. Ezkutuko sariak urtean 60 milioi euro zurruputzen baldin badute, arazo eta ezintasunak daude aldaketa gauzatzeko. Baina, egiari zor, horiek horrela, aldaketak deus gutxi ekarri du gurerara. Adibidez, Manu Ayerdik [Gobernuko lehenbiziko lehendakariordea eta Ekonomia Garapeneko sailburua] ikerkuntza, berrikuntza eta garapena aipatzen ditu. Baztani buruz ari bada, nire galdera: zer da lurraren birkalifikazioa? Berrikuntza izateko aski termino zaharra. Gure ikuspegia beharbada ez da zuzenena, Aroztegiaren aferak baldintzaturik baikade, baina, nire ustez, borondate falta dago aldaketarako.

EH Bilduren programa politikoa aipatu duzu. Zein da Baztanen garatu nahi duen eredu politikoa?

2015. urtean, EH Bilduk Baztangoari buruzko iparra finkatu zuen 10-15 urtera begira. Programan tokiko ekonomiaren ikuspegitik hainbat erronka garatu beharra eta nahia ageri dira. Landa eremu baten egitura ekonomikoa urria da, Baztanen lanean ari direnen %48 gizarte asegurantzan autonomo bezala afiliatuta dago. Industria eremuetan, hirietan, %14 izaten da. Beraz, Baztango herrietan enpleguarekiko begirada aldatu behar dugula diogu. Errazena da hedabideetatik eta akademietatik gure eskualdea interpretatzea eta gure tokian eragiten saiatzea: horien begirada nagusia hiritar eta industria zale da. Aldiz, egoerak etengabeko berregokitzapena eskatzen digu. Baztango ekonomia eragile kolektiboek eraiki behar dugu, oso barreiatua dena. Eragile ekonomiko kolektibo horiek sortuta, denak bateratu dituen egitura ikusi nahiko genuke 2017rako. Errate baterako, hastapenean *Baztango zaporeak* ekimena sortu genuen bertako formatzaileekin, landa txikiko ekoizpena bultzatuz. Aitzindaritzza eta sinesgarritasuna irabazi dugu lehen urtean.

Bertzalde, horrekin bat datorren zutabe sozio-kulturala da: herri hezitzailea kontzeptua Euskal Herri osoan hasi genuen lantzen, baita Baztanen ere. Guk kontzeptu horri *Kerizu Beretik* eman diogu izena eta hainbat proiektu garatzen ari gara norabide horretan.

Zuk errana da: “Sostengarritasunaren alde egin dezakegu edo eredu ekonomiko agortuarekin jarraitu”. Zertan da Baztango ereduak, sakon begiraturik?

7.848 bizilagun gara, langabezia tasa %10 ingurukoa da. Askok bere burua enplegatzen du autonomo bezala. Leku guztietan bezala, krisi sozial klimatiko ekologikoa ari gara bizitzen eta ez daki-gu nora joko duen. Testuinguru nahasi horren barnean, gure jendartea eta komunitatea tipia da, hori da ereduaren ezaugarri behinena. Guk ditugun ahalmenak ditugu, tokiko garapena interesgarria da, baina tokiko egiturak eta erreforma sakonak behar ditugu, aldaketa estruktural sendoak.

Baztango nekazariak %7 dira. Ez da nekazal eremua, landa eremua da. Zer da landa eremua? Inork ez du definitzen zer den. Landa garapen politika erraten da. Zer da baina? Inor ez da kapaza ondo azaltzeko. Landa politikaren azterketa serioak behar ditugu, xedeak zintzoki finkatzeko. Nekazaritzarik gabeko landa eremua geratzen denean, zer dago? Bada, zailtasun aunitz. Nork egingen du lurraren eta ingurugiroaren kudeaketa? Baztan da Euskal Herriko udal lurralde handiena. Paisaia %7k kudeatzen du, dagoeneko marjinala den jarduera tasa. %10 eraikuntzako enpresak edo langileak dira. Gehienak Baztanetik kanpo ari dira. %22 industria, asko Bortziriarik eta Iruñerrian ari dira. Zerbitzu sektorea, berriz, %65-67 da: adinekoen zaintza, komertzioak, langile publikoak eta turismoa. Turismoa goraiatua da gaur egun. Baina zer da turismoa? Baztanen 10.000 bisitari izan ditugu aurtan. Gero eta gehiago datoz, baina sasoiko enplegua da, prekarioa, hortik jende gutti bizi da. Gainera, turista horietako batzuek etxebizitza erosten dute, ez dute bideratzen alokairurako, eta etxebizitzaren arloan arazo larriak sortzen dituzte.

Alternatiben Herria ekimena omen da sistema aldatzeko bidea. Zu horren aldekoa zara. Baztanen aplikatzerik ba al dago?

Zaila da hori zehazten. Hasteko, jendartearen alternatiba –sozial, politiko eta ekonomiko– pertsonarengan gehiago pentsatuz landu behar dugu, lehengaia pertsona gara, gure beharretatik hasi behar dugu. Baina, nola egingen dugu bideragarria, landa eremutako gazteen iruditegia hiriak kolonizatuta badago. Baztanen, XX. mendean eman zen hiriaren eta herriaren arteko dialektika areagotu da

“LANDA EREMUAK ERE GATAZKATSUAK DIRA”

“Landa eremuak, aldika hiritik begiratzan ditugu leku harmoniatsuak bezala, halako jatortasun eta auzo-kidetasuna ematen dena. Baina ez, landa eremuak ere leku gatazkatsuak dira, jendarteko harremanen isla. Noski, gatazka horiek beste terminoetan ematen dira. Gurean hor dira adibideak: Erdiz harrobia, Aroztegia proiektua, Gaztetxea, merkataritza-guneak. Hemen ere grebak izan dira krisi ekonomikoa dela eta. Bertetik, herri dantzak direla eta, emazteak parte hartzea edo parekidetasunaren aldeko borroka dago.

Baztan anitza da. UPNren izatea lekuko. Batetik identitate kulturalak daude eta bestetik politikoak. Baina dikotomia hori aspaldion argitu da, zorronez. Aldika gertatzen da bien arteko koherentzia eta harreman zuzena, eta bestetan, diskordantzia. Nafarroako mendialdean UPNren aldeko bozak daude, bistan da. Familia euskaldunak dira, gaur egun gehienak Elizondan daude, ez hainbertze baserri eta herrixketan, hala izanik ere, horietan ere bozak jasotzen ditu. Horietan baina, herritarrek beren identitate kulturaletik politikorako jauzia eman dute. EH Bilduren bozak homogeneousak dira, Elizondan eta baserrietan. UPNren kasua ez da horrenbeste horrelakoa, UPN ari da ezaugarritze berri bat hartzen, elizondoarra da batez ere”.

berriz ere, eztabaida hori zaharberritu behar dugu. Hau da, Europako Erasmus programa hizpide, “kanpoan ikasi hemen bizi” lema da hedabide ahaltsuek saltzen dutena. Bizi ereduak kontsumoaren ideien bidez garatzen bada, aspirazioa kontsumo hazkorraren ideia bada, sozialki gora egiteko aukera xedez, bada, kapitalismoak jendea integratzeko eta gatazka sozialak uxatzeko erabiltzen dituen baliabideekin jai dugu. Arazo ekologikoaren mugak begibistan agertzen dira.

Sostengarritasuna hizpide. Nola dago kontzeptua gaur egun, zure ikuspegitik?

Bada, askotan solas hutsa. Hitza edukiz bete behar dugu. Errespetu guztiarekin diot, sostengarritasuna funtzionarioa izatea xede bada, auto-karabana izatea asteburuan norabait joateko, gaizki ari gara. Parametro horietan baldin bagaude, horrek erran nahi du gure aspirazio pertsonalez ari garela, kolektiboa ez den bertze eremu batean sartzen ari garela.

Aitzitik, sostengarritasuna iraultza kultura eta ekonomikoa al da? Bai, baina horrela planteatuta, batzuentzat ez da bideragarria, ez dauka onarpenik herritarren artean. Hein horretan proposamena guztiz erreakzionarioa gera daiteke. Lelo hau gailentzen da segituan: etorkinek lana kentzen digute. Faxismoaren muina elikatzen ari da, gizarte lehia etengabe hazten doa. Indarrean dagoen eredu agortua dela jakinik ere, ez bagara diskurtso guztieneko bat artikulatzeko kapazak, jendeak minimoetan onartu dezakeena, zaila dugu eredu aldatzea. Garapen eredu berriak bertze kontzeptu sakoneko eta eraldatzaile batzuk landu behar ditu. ■